

Frikommuneforsøg i en ny form og organisering

Som led i arbejdet med at modernisere og effektivisere den offentlige sektor præsenterede regeringen i starten af det nye år sine ideer til de kommende frikommuneforsøg for perioden 2016-19. Kommunerne blev bedt om at sætte en proces i gang, hvor de skal komme med forsøgsforslag inden 1. maj. Den proces er godt i gang, og rigtig mange kommuner arbejder lige nu med forslag og ideer til nye frikommuneforsøg.

» De nye frikommuneforsøg bliver organiseret som netværk, hvor flere kommuner skal arbejde med samme problemstilling eller tema.”

AF TORBEN BUSE, AFDELINGSCHEF, SOCIAL- OG INDENRIGSMINISTERIET

Grundtrækkene i de kommende frikommunenetværk

Ideerne til organiseringen er på flere punkter grundlæggende ændret i forhold til tilrettelæggelsen af de tidligere frikommuneforsøg. Først og fremmest bliver de nye frikommuneforsøg organiseret som netværk, hvor flere kommuner skal arbejde med samme problemstilling eller tema. Kommunerne skal således finde sammen og søge om at blive frikommunenetværk. Planen er, at regeringen på den anden side af sommer tager stilling til, hvilke forslag fra kommunerne der etableres som frikommunenetværk.

Ambitionen er at oprette 5-7 netværk med et nogenlunde tilsvarende antal kommuner i hvert netværk. Potentielt kan den nye organisering således involvere mere end halvdelen af de 98 kommuner. I det seneste frikommuneforsøg er det kun 9 kommuner, som har frikommunestatus – Fredensborg, Gladsaxe, Gentofte, Fredericia, Odense, Odsherred, Vejle, Vesthimmerland og Viborg.

Hvert frikommunenetværk skal arbejde med et selvstændigt styringstema. Det kan være en styringsudfordring i forhold til et særligt sektorområde, en koordinationsudfordring m.v. Med afsæt i temaet skal hvert netværk i andet halvår af 2016 konkretisere temaet og identificere de nødvendige forsøgshjemler, som regeringen skal tilvejebringe. I lyset af, at forsøgene skal løbe frem til 2019, vil der være mere end en omgang, hvor netværkene kan komme med ønsker til forsøgshjemler.

Den ændrede organisering i temabaserede netværk bygger også på, at kommunerne i hvert netværk skal have mulighed for at arbejde med det pågældende tema på forskellige måder. Temaet og problemstillingen vil være den samme for kommunerne i de enkelte netværk – fx boligområdet – men løsningerne og tilgangene kan være forskellige

mellem kommunerne afhængigt af bl.a. befolkningssammensætning, geografi m.v. Derfor er det ikke nødvendigvis sådan, at alle kommuner inden for et netværk gennemfører nøjagtig de samme forsøg. Det vil afhænge af de konkrete styringsudfordringer inden for temaet, som den enkelte kommune i et netværk ønsker at arbejde med.

Hvorfor ændre i organiseringen af frikommuneforsøgene

Hvad har så været bevæggrundene til justeringerne i organiseringen af arbejdet med de nye frikommuneforsøg? Et hensyn handler om, at den hidtidige organisering meget har fokuseret på antallet af konkrete paragraffer, som har kunnet ændres, og i mindre grad er blevet set i sammenhæng med den samlede styring af de pågældende områder i kommunerne. Den hidtidige organisering har også betydet, at fokus meget hurtigt har været på den enkelte kommune som frikommune og i mindre grad på betydningen for alle kommuner. Endelig er det erfaringen, at der med fordel kan arbejdes mere målrettet på løbende at vurdere, hvorvidt der udvikles ideer og forslag, som hurtigere kan komme alle de øvrige kommuner til gode. Det vil sige, også inden der er et fuldt gennemført forsøg.

Bredere perspektiv end blot ændring af en enkelt paragraf

Med den nye model for frikommuner bliver perspektivet bredere end blot ændring af en konkret statslig regel. Fokus i frikommunenetværkene bliver den samlede styringsmæssige problemstilling, som de enkelte netværk skal arbejde med. Det handler ikke blot om den statslige regulering, men også om kommunernes egen styring. Hvor langt kan den enkelte kommune selv komme i løsningen af problemstillingen, hvad handler om den statslige styring og regulering, og hvad handler måske om noget helt tredje?

Hvilke temaer og problemstillinger er relevante som frikommunenetværk? Ministeriet har i sin udmelding til kommunerne præsenteret

teret en række ideer til temaer som inspiration for kommunerne. Temaerne er bl.a. en mere fleksibel og effektiv beskæftigelsesindsats, bedre styring på det specialiserede socialområde, nytænkning af integrationsområdet. Når det er sagt, kan det meget vel blive helt andre temaer, som regeringen vælger at gå videre med. Det vil helt afhænge af kommunernes ideer og ansøgninger.

Det afgørende for valget af temaer vil imidlertid være, at problemstillingerne er væsentlige for et flertal af kommuner. Det må ikke kun vedrøre et lille hjørne i den samlede kommunale opgaveportefølje eller en meget begrænset gruppe af kommuner. Med andre ord er det perspektivet for kommunerne generelt set og ambitionsniveauet i ansøgninger, som bliver centrale i udvælgelsen af frikommunenetværk.

Bred involvering af kommuner

I det seneste frikommuneforsøg indgik som sagt 9 frikommuner. Styrken har været et stærkt politisk ejerskab i de 9 kommuner. Svagheden har været, at det er blevet en lidt smal eksklusiv kreds i betragtning af, at der er 98 kommuner. Tanken med netværksmodellen har derfor også været et ønske om at få en bredere involvering af kommuner. Potentielt kan modellen involvere mere end halvdelen af kommunerne. En større kreds af kommuner skal understøtte et endnu større kommunalt engagement i frikommuneprojektet – også selvom den enkelte kommune som udgangspunkt kun vil være involveret i ét styringstema.

Nok så afgørende handler det også om at få flere kommunale vinkler på den samme styringsmæssige problemstilling. Det skal understøtte, at man får identificeret flere løsningsideer og veje til håndtering af samme problemstilling. Det vil også være afsættet for beskrivelsen af forskelligheden i kommunernes vilkår, og denne forskelligheds betydning for valg af løsninger i kommunerne.

Løbende input fra netværkene

En anden ambition med den nye organisering er at få indsamlet erfaringer løbende fra netværkene. Det er bl.a. derfor, at kommunerne i deres ansøgninger er blevet bedt om at indtænke og beskrive en proces for den fælles udvikling og gensidige læring.

Ambitionen er at få beskrevet løsningerne og erfaringerne fra de forskellige netværk, mens der arbejdes i frikommunenetværkene. Erfaringerne og ideerne må ikke først foreligge i

tilgængelig form, at 4 år efter netværkene er søsat, hvor verden – også den kommunale – som hovedregel har flyttet sig ganske meget. Den indsamlede viden skal formidles hurtigere end tidligere, så andre kommuner også kan lade sig inspirere af de styringsovervejelser, som vil blive gjort i de enkelte netværk. Også selvom løsningerne ikke nødvendigvis er helt færdige og vil forudsætte, at forsøgshjemlerne gøres generelle. Og også selvom alle tænkelige evalueringskriterier ikke er opfyldt, når forsøgene skal vurderes. Det handler om at få viden hurtigere i spil i kommunerne, så aktualiteten er til stede i forhold til de problemer, kommunerne står med.

Bliver det lettere med den nye organisering?

Det bliver nok ikke en lettere opgave at få igangsat processen, når flere kommuner først skal finde sammen om temaer og få politisk mandat til arbejdet. Det bliver nok sværere at forklare politikerne lokalt, at kommunen bliver en del af et frikommunenetværk frem for som tidligere at have status som selvstændig frikommune. Deltagelse i et frikommunenetværk har ikke helt samme eksklusivitet som at være selvstændig frikommune. Sikringen af de nødvendige forsøgshjemler til at gennemføre forsøgene bliver heller ikke enklere end tidligere. Der er altid stor velvilje, når man er på overskriftsplan. Det bliver straks sværere, når der konkret skal ændres i regler. Det er en oplevelse, flere kommuner har givet udtryk for.

En styrke ved de nye frikommunenetværk er imidlertid deres organisatoriske forankring. For det første indgår frikommuneforsøgene som en del af det flerårige samarbejde mellem stat og kommuner om forenkling og styring, som blev aftalt med KL i den supplerende økonomiaftale fra september 2015. Det er en stærk platform, der kan hjælpe de konkrete forenklingforslag på vej i det statslige system. Og det er en platform, som involverer KL og kommunerne og derved er med til at understøtte det kommunale ejerskab til arbejdet med frikommuner. For det andet er der en koordination til KL og kommunernes eget styrings- og effektiviseringsprogram, hvor en bred kreds af kommuner deltager. Koordinationen hertil giver bl.a. nye konkrete ideer til problemstillinger og formidling af viden til kommunerne. Så selvom det ikke bliver en enkel opgave, så er der etableret en solid platform for det kommende arbejde med frikommunenetværkene.

» Med den nye model for frikommuner bliver perspektivet bredere end blot ændring af en konkret statslig regel.»

» Det afgørende for valget af temaer vil være, at problemstillingerne er væsentlige for et flertal af kommuner.»